

# Indhold

Forord .....	7
Liste over begreber .....	11
<b>1 Den sociale model .....</b>	<b>15</b>
Spændinger og pres 17	
<i>Globalisering</i> 20	
<i>Sociale modeller</i> 24	
<i>Gode og dårlige aktører</i> 26	
Lissabon og derefter 30	
<i>Nogle implikationer</i> 36	
Hinsides bedste praksis 41	
Konklusion: Den bedste af alle verdener? 44	
<b>2 Forandring og nyskabelse i Europa .....</b>	<b>47</b>
Blokerede samfund 49	
<i>Tyskland</i> 50	
<i>Frankrig</i> 52	
<i>Italien</i> 55	
Det tidligere Østeuropa 59	
Social dumping 62	
Globalisering, Kina og Indien 66	
Servicedirektivet 71	
Konklusion 77	
<b>3 Social retfærdighed og sociale skel .....</b>	<b>79</b>
Nye klasser 81	
Nye sociale skel 86	
Social retfærdighed i det postindustrielle samfund 91	
<i>Ulighed og fattigdom</i> 95	
<i>Politiske implikationer</i> 99	
Overgangsarbejdsmarkeder 106	
<i>Overgange</i> 110	
Børn, barndom og fattigdom 114	

4	Fra negativ til positiv velfærd .....	121
	Interventionisme og aktivisme	126
	Forbrugerborgere og borgerforbrugere	130
	Levering af velfærd	132
	Valg og styrkelse	136
	Social solidaritet	139
	Forskellighed og velfærd	145
	Migration og medborgerskab	148
	Multikulturalisme	151
	At styre migration	155
	Ytringsfrihed	159
5	En ny livsstil .....	165
	Aldring og »yngning«	169
	Sundhed og livsstil	175
	Miljøet	184
	Klimaforandringer og energichok	189
6	På EU-niveau .....	197
	Vurdering af Lissabon-strategien	197
	Regionale uligheder	205
	Innovation, forskning og udvikling	211
	Højere uddannelse	216
	Økologisk modernisering	223
7	Otte teser om Europas fremtid .....	237
	Appendiks. Åbent brev om Europas fremtid ...	273
	Register .....	277

## Forord

Anledningen til denne bog var nogle kommentarer fra den britiske premierminister, Tony Blair, i en tale til Europaparlamentet i juni 2005. I sin tale understregede han sit engagement i det europæiske projekt og i den europæiske »sociale model«. Men hvad er det for en social model, spurgte han retorisk, der tillader at 20 millioner mennesker går arbejdsløse i EU? Europas velfærdssystemer trænger til en radikal reform.

Talen, som gjorde stort indtryk rundt om i Europa, blev holdt lige før Storbritannien overtog formandskabet for EU for perioden 1. juli til 31. december 2005. I løs tilknytning til formandskabet blev der dannet en gruppe som skulle analysere sundhedstilstanden i den sociale model og foreslå reformer der skulle laves. Hensigten var ikke på nogen måde at foreslå en »angelsaksisk« løsnings, men at foretage en uhildet undersøgelse af problemerne. Et par og tyve personer fra forskellige europæiske lande var involveret i projektet, og alle bidrog med skriftlige oplæg. Seminarer organiseret af tænketanken Policy Network blev holdt i mange lande rundt om i Europa med deltagelse af politiske ledere og akademikere.

Som et resultat af disse bestræbelser skal fremhæves to udgivelser. Den ene er et værk redigeret af mig selv, Patrick Diamond og Roger Liddle, *Global Europe, Social Europe* (Polity 2006); den anden er *The Hampton Court Agenda: A Social Model for Europe* (Policy Network, 2006). Mit indledende kapitel i nærværende bog lapper kraftigt over kapitel 1 i *Global Europe, Social Europe* som blev skrevet først.

Denne undersøgelse er stærkt påvirket af de mange diskussioner med kolleger som jeg deltog i. Jeg har i vidt omfang trukket på deres bidrag selv om denne bog er en personlig, ikke en kollektiv fremstilling.

Skønt min diskussion koncentrerer sig om Europa, mener jeg dens implikationer rækker langt videre. Alle udviklede

lande står over for lignende problemer der knytter sig til globale sociale og økonomiske forandringer og større transformationer af arbejde, familie og hverdagsliv. Jeg håber derfor at det jeg har at sige, også vil have en vis interesse for folk uden for Europa. Og jeg vil også medtage de mindre udviklede nationer. Lande som ikke har effektive velfærdssystemer – herunder de kommende stormagter Kina og Indien – vil blive nødt til at udvikle dem hvis de ønsker at skabe integrerede og inklusive samfund. I denne proces kan de lære af både resultaterne og fejltagelserne i de højtudviklede lande.

Bogen har flere formål. Først og fremmest at identificere det nyeste inden for økonomisk og social politik i Europa og at drage en lære heraf. Her begrænser jeg mig ikke til EU alene, men trækker også på vidnesbyrd fra andre dele af verden. Der foregår en skarpt optrukket debat om hvorvidt den europæiske sociale model giver konkurrencemæssige fordele, eller om den tværtimod udgør et økonomisk handicap. Der er faktisk mange forskellige europæiske sociale modeller, og nogle klarer sig langt bedre end andre. Det har vist sig at lande som har været i stand til at reformere, har klaret sig godt på verdensmarkedet og har holdt et højt niveau af social retfærdighed. Og i stedet for at det ene står i vejen for det andet, støtter de hinanden. Europas fremtid – og måske endda EU's fortsatte eksistens som en betydelig magtfaktor – afhænger af om disse reformer kan udbredes.

Men selv om de er af nok så vital betydning, er sådanne reformer ikke tilstrækkelige. Vi må tænke mere dristigt. Den intense diskussion om fremkomsten af den vidensbaserede økonomi der har stået på i Europa, er ikke blevet fulgt op af en tilsvarende analyse af social forandring. Og uden en sådan analyse kan vi ikke udvikle effektive programmer for social retfærdighed og social velfærd.

Nogle af de udfordringer Europa må give et svar på, vedrører alle udviklede samfund. Andre er mere specifikke for den europæiske sammenhæng – især den sovjetiske samfundsmodels undergang i Østeuropa. Man må holde op med at foregive at EU efter 1989 blot er en udvidet version af hvad

den var før det tidspunkt. EU's identitet kan simpelthen ikke være den samme som før med en åben grænse mod øst – og i stigende grad også mod syd.

Den europæiske sociale model var i vidt omfang defineret af modsætningen til Sovjetunionen og Østeuropa på den ene side og til den amerikanske frie markedsliberalisme på den anden. Men den selvdefinition holder ikke i dag. Når vi ser på reformer og forandringer, må vi ikke blot reagere på 1989, men også på de kræfter og påvirkninger som førte dertil, og det hænger først og fremmest sammen med globaliseringens intensivering. Det er derfor jeg med reference til Martin Albrow har valgt at give denne bog titlen *Europa i globaliseringens tidsalder*.<sup>1</sup> Denne tidsalder er en tilstand, et sæt sociale betingelser som signalerer mange forandringer i vores liv. Globalisering er derimod en proces eller et komplekst sæt processer som refererer til de kræfter og påvirkninger der er ansvarlige for disse forandringer.

Der foregår i dag en »kamp for Europa«. Udtrykket har mere end én betydning: Der er en kamp for Europa i betydningen et sammenstød mellem afvigende opfattelser af hvad unionen står for, og hvilken form den bør have i fremtiden. Men der er også en kamp for at Europa skal gøre sig gældende i en verden kendetegnet ved vidtrækkende forandring. Jeg er pro-europæer, og jeg ønsker at unionen skal blomstre, hvilket jeg tror den kan. Men det vil ikke blive let og er på ingen måde sikkert. Hvis denne bog giver bare et beskedent bidrag til de standende diskussioner om hvor unionen skal bevæge sig hen fra nu af, vil jeg være tilfreds.

Jeg vil gerne rette en dybtfølt tak til alle som har deltaget i seminarerne og diskussionerne. En særlig tak går til Anne de Sayrah, som har spillet en nøglerolle hele vejen igennem. Og jeg står i lige så stor gæld til Jean-François Drolet for hans storslåede og engagerede arbejde. Mange har bidraget med kommentarer til tidligere versioner af manuskriptet, heriblandt Neil Kinnock, Shirley Williams, David Held, Roger

---

<sup>1</sup> Se Martin Albrow, *The Global Age*. Cambridge: Polity, 1996.

Liddle, Patrick Diamond, Matt Browne og François Lafond. François spillede en hovedrolle i organiseringen af Policy Network-seminarerne, dygtigt assisteret af Johanna Juselius. Jeg vil også takke alle deres medarbejdere ved Policy Network. Victor Phillip Dahdaleh ydede støtte til alle vores møder, men han tog også aktivt del i mange af dem. Sarah Dancy har ydet en stor indsats ved tekstredigeringen af manuskriptet. Der skal også lyde en stor tak til alle ved Policy Network. Og som altid har Emma Hutchinson og hendes kolleger ved Polity Press ydet en strålende indsats ved produktionen af bogen.

## *Liste over begreber som præsenteres i bogen*

### **Aktiv arbejdsmarkedspolitik**

En politik som går ud på at hjælpe folk med at beherske overgangene under deres livsforløb.

### **Aktiv tillid**

En tillid baseret på en åben og kontinuerlig overvågning af den andens integritet.

### **Assertiv multilateralisme**

En multilateralisme der udfolder forskellige former for magt, og som støttes af potentiel magtanvendelse.

### **Blokerede samfund**

Samfund hvor kapitalinteresser eller strukturel konservatisme eller begge hindrer nødvendige forandringer.

### **Borger-forbrugere**

Borgerne har et valg inden for ikke-markedssfærer, fx i sundhedspleje eller uddannelse, men tjenesteydelsens kvalitet og effektivitet skal garanteres af offentlige mekanismer.

### **Demokratisering i hverdagen**

Udbygningen af frihedsrettigheder i hverdagslivet.

### **Euro-hykleri**

Propaganda for »europæiske værdier« uden skyldig hensyntagen til Europas brogede fortid og nuværende politik som er inkonsistent med disse værdier.

### **Euro-realisme**

En nøgtern men ambitiøs vurdering af EU's socio-geopolitiske formåen (jeg mener ikke realisme i den mere tekniske betydning det har i international politik).

### **Forbruger-borgere**

Valg inden for markedssammenhænge er de mekanismer som styrer kvalitetskontrollen, nemlig ved at tvinge fabrikkerne til at konkurrere på kvalitet og pris.

### **Forebyggende velfærd**

En velfærdspolitik som søger at intervenere ved kilden i stedet for først at sætte ind efter at det er gået galt.

### **Den garanterende stat**

Staten forsøger at mægtiggøre borgerne, men stiller også garantier, fx en minimumsløn.

### **Globalisering**

Tiltagende indbyrdes afhængighed mellem individer, nationer og regioner. Betyder *ikke* kun indbyrdes økonomisk afhængighed. Implikerer øget og universel kommunikation og vedrører også politiske og kulturelle dimensioner.

### **Livsstilsforandring**

Positiv velfærd udtrykt ved ændringer af skadelige vaner i hverdagslivet.

### **Ny egalitarisme**

En politik som hvor det er muligt, søger at kombinere øget lighed med øget økonomisk dynamik.

### **De nye chancers politik**

En politik der skaber mulighed for at folk på forskellige af livets områder kan »begynde på en frisk«.

### **Overgangsarbejdsmarkeder**

Arbejdsmarkeder betragtet ud fra perspektivet overgange på tværs af livsforløbet.

### **Passiv tillid**

Tillid baseret på accepterede autoritetssymboler etableret af vanen eller traditionen.

### **Positiv velfærd**

Velfærd rettet mod positive mål i livet snarere end mod blot at minimere risici.

### **Postindustrielt samfund**

Et samfund der er kendetegnet ved demokratisering i hverdagen, individualisme og kulturel forskellighed, og som er domineret af beskæftigelse inden for videns- og servicefag.

### **De sociale investerings stat**

Statsligt tilvejebragte eller regulerede investeringer i menneskelig eller social kapital.

### **Videns-/serviceøkonomi**

En økonomi hvor kun en lille minoritet arbejder i industri og landbrug; de fleste er beskæftiget i vidensbaserede fag og servicefag.

### **»Yngrende« samfund**

Et samfund hvor de ældres livsvaner smelter sammen med de nye generationers.